

Monika Mierzejewska-Zajac

CHIŃSKI

na start

AZJATYCKIE
JĘZYKI

1. Pinyin 拼音

Czym jest pinyin? Hànyǔ Pīnyīn (汉语拼音) to oficjalny system zapisu wymowy języka chińskiego przy użyciu alfabetu łacińskiego. Powstał w latach 50. XX wieku. Jego celem było upowszechnienie wymowy standardowego języka chińskiego, pomoc w walce z analfabetyzmem oraz zastąpienie wcześniejszych metod transkrypcji.

Z czego składa się pinyin? Pinyin posługuje się 26 literami alfabetu łacińskiego oraz 4 oznaczeniami diakrytycznymi oznaczającymi tony.

Za pomocą pinyinu buduje się sylaby, które składają się z następujących elementów:

- **nagłos** (początek sylaby)
- **wygłos** (druga część sylaby)
- **ton**

Istnieje 23 nagłosów i 36 wygłosów, które tworzą około 400 różnych sylab. Należy jednak pamiętać, że nie każdy nagłos i wygłos mogą połączyć się, aby stworzyć sylabę.

Przykład budowy sylaby:

mā = m (nagłos) + a (wygłos) + ˉ (pierwszy ton)

shǒu = sh(nagłos) + ou (wygłos) + ˇ (trzeci ton)

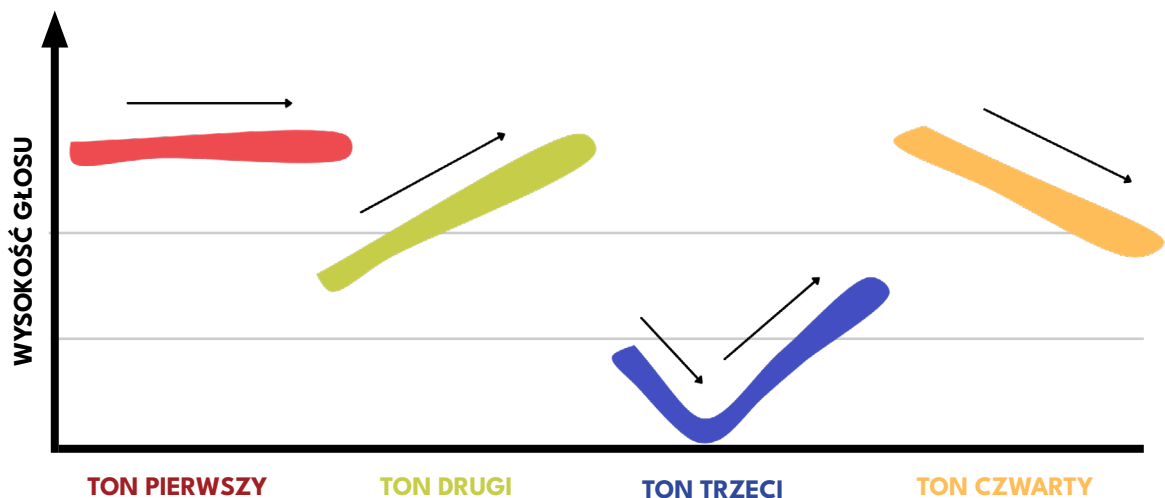

Szacuje się, że jeszcze niecałe 80 lat temu większość obywateli Chin nie potrafiła czytać ani pisać. W kraju panowała językowa samowolka. Każde większe miasto i każda prowincja (odpowiednik polskiego województwa) posiadały własne mikrojęzyki. Władze państwowe, chcąc zapanować nad wszechobecnym chaosem, w latach 50. ubiegłego wieku rozpoczęły reformę niezrozumiałych dla większości znaków tradycyjnych w znaki uproszczone.

4. Tony

声调 shēngdiào

W języku chińskim znaczenie wyrazu zależy nie tylko od spółgłosek i samogłosek, ale także od tonu, czyli sposobu wypowiedzenia sylaby. Ta sama sylaba może mieć różne znaczenie w zależności od tonu.

TON PIERWSZY - PŁASKI

- Oznaczenie: (ˉ)
- Brzmienie: długo, wysoko i równo – jak śpiewanie jednej nuty
- Wyobraź sobie, że mówisz „aaa” bardzo wysoko i nie zmieniasz głosu
 - Przykład: mā (妈) – mama

TON DRUGI - WZNOŚĄCY

- Oznaczenie: (ˊ)
- Brzmienie: zaczyna się średnio i idzie w górę – jak przy zadawaniu pytania „co?”
- Przypomina zaskoczenie albo pytanie
- Przykład: má (麻) – konopie

5. Zmiany tonów

5.1 Dwa trzecie tony

Gdy po trzecim tonie następuje kolejny trzeci ton w sylabie, pierwszy trzeci ton zmienia się w drugi ton.

你好

zapisujemy - nǐhǎo
wymawiamy - níhǎo

可以

zapisujemy - kěyǐ
wymawiamy - kéyǐ

W przypadku, gdy w sekwencji sylab występuje więcej trzecich tonów, tylko ostatnia pozostaje w trzecim tonie. Nie powinno to jednak sprawiać wielu problemów, gdyż takie sytuacje są raczej rzadkie.

5.2 Zaprzeczenie 不 (bù)

Zależnie od tego gdzie stoi, czyta się je inaczej. Jeśli znajduje się przed znakiem w tonie pierwszym, drugim lub trzecim 不 (bù) pozostaje w tonie czwartym. Jeśli po 不 (bù) pojawia się znak w tonie czwartym, 不 (bù) musi zostać odczytane w tonie drugim.

不错

bù + cuò
odczytujemy jako búcuò

不去

bù + qù
odczytujemy jako búqù

Dodatkowo 不 wciśnięte w środku słowa czytamy w tonie neutralnym (np. 对不起 odczytamy jako duìbuqǐ).

6. Różnice regionalne

Chociaż standardowy język chiński (zwany *pǔtōnghuà* 普通话) jest językiem ogólnokrajowym, to pojawiają się w nim różne różnice wynikające głównie z wpływu lokalnych dialektów na wymowę, słownictwo i czasem gramatykę. Standard oparty jest na dialekcie pekińskim i w praktyce w różnych częściach Chin brzmi nieco inaczej.

Wymowa to najbardziej zauważalna różnica

Północ (np. Beijing, Harbin)

Wyraźna eryzacja „儿化” (*erhua*) – dodawanie „-r” na końcu wyrazów.

Silne retrofleksy: zh, ch, sh, r.

Wymowa najbliższa standardowi.

Przykład: 这儿 (*zhèr*) zamiast 这里 (*zhèlǐ*)

Południe (np. Shanghai, Guangzhou)

Częste mieszanie w parach:

zh/z, ch/c, sh/s.

Zbliżone brzmienie „n” i „l” (np. „nǐ” brzmi jak „lǐ”).

Mniej wyraźne tony (szczególnie w południowo-wschodnich regionach). Wynika z wpływu języków takich jak kantoński czy Wu.

Słownictwo regionalne

Niektóre słowa są inne w zależności od regionu:

Północ	Południe	Znaczenie
土豆 tǔdòu	马铃薯 mǎlíngshǔ	ziemniak
玉米 yùmǐ	苞米 bāomǐ	kukurydza
香菜 xiāngcài	芫荽 yánsuì	kolendra

Zadania

Zadanie 1: Z podanych sylab wypisz nagłos, wygłos i ton.

Przykład: mā - nagłos: ma, wygłos: a, ton: pierwszy.

	nagłos	wygłos	ton
bà
xué
shēng
guó
lǎo
shī
píng
guǒ

Zadanie 2: W każdym rzędzie wykreśl niepoprawną sylabę, której nie można stworzyć w języku chińskim.

1.	mang	jang	chang	rang
2.	bi	xi	gi	li
3.	pua	hua	zhua	wa
4.	lia	qia	xia	zia
5.	den	ten	men	sen
6.	duan	luan	muan	huan
7.	xiao	ciao	qiao	miao

椅子 *yǐzi* - krzesło

床 *chuáng* - łóżko

厨房 *chúfáng* - kuchnia

Przedmioty codzienne:

手机 *shǒujī* - telefon

电脑 *diànnǎo* - komputer

书 *shū* - książka

牙刷 *yáshuā* - szczoteczka do zębów

钱 *qián* - pieniądze

书包 *shūbāo* - plecak

衣服 *yīfu* - ubrania

鞋 *xié* - buty

钥匙 *yàoshi* - klucz

手表 *shǒubiǎo* - zegarek

Części ciała:

头 *tóu* - głowa

手 *shǒu* - ręka

脚 *jiǎo* - stopa

眼睛 *yǎnjīng* - oczy

耳朵 *ěrduo* - uszy

嘴 *zuǐ* - usta

鼻子 *bízi* - nos

Natura:

山 *shān* - góra

河 *hé* - rzeka

海 *hǎi* - morze

天 *tiān* - niebo

地 *dì* - ziemia

太阳 *tàiyáng* - słońce

月亮 *yuèliang* - księżyc

星星 *xīngxīng* - gwiazda

风 *fēng* - wiatr

雨 *yǔ* - deszcz

Transport:

汽车 *qìchē* - samochód

公共汽车 *gōnggòng qìchē* - autobus

火车 *huǒchē* - pociąg

飞机 *fēijī* - samolot

地铁 *dìtiě* - metro

自行车 *zìxíngchē* - rower

出租车 *chūzūchē* - taksówka

Czas:

时间 *shíjiān* - czas

今天 *jīntiān* - dziś

明天 *míngtiān* - jutro

昨天 *zuótiān* - wczoraj

早上 *zǎoshang* - rano (5:00-9:00)

晚上 *wǎnshang* - wieczór / noc (18:00-24:00)

Czasowniki i czynności:

吃 *chī* - jeść

喝 *hē* - pić

唱歌 *chànggē* - śpiewać

刷牙 *shuāyá* - myć zęby

踢足球 *tī zúqiú* - grać w piłkę nożną

打篮球 *dǎ lánqiú* - grać w koszykówkę

打排球 *dǎ páiqiú* - grać w siatkówkę

做饭 *zuòfàn* - gotować

洗 *xǐ* - myć

睡觉 *shuìjiào* - spać

学习 *xuéxí* - uczyć się

工作 *gōngzuò* - pracować

看 *kàn* - patrzeć / oglądać

听 *tīng* - słuchać

说 *shuō* - mówić

买 *mǎi* - kupować

卖 *mài* - sprzedawać